

Colton, Timothy J. *Yeltsin: a life*. New York: Basic Books, 2008. 616 s.

Boris Nikolajevič Jelcin platí za postavu výrazně destruktivní. Všeobecně – a ne zcela neprávem – bývá ztotožňován s podkopáním perestrojky, s likvidací Sovětského svazu, s hospodářským rozvratem Ruska v devadesátých letech, se dvěma válkami v Čečensku, anebo s vyklizením politického pole oligarchům. Schematicky vzato působí Jelcinův prezidentský účet na konci tisíciletí skutečně tristně. Timothy Colton, ředitel harvardského Centra ruských a eurasijských studií, prostřednictvím své knihy však jakýkoliv schematický a zjednodušující pohled na Borise Jelcina důrazně odmítá.

Podle autorových slov měla být práce původně časově vymezena jen existencí samostatné Ruské federace. Postupem času však bylo jasné, že bez objasnění Jelcinova života v jeho plně šíři a hloubce není možné kvalitně interpretovat období pozdějšího prezidentství. Colton vlastně vychází z přesvědčení, že Jelcina jako fenomén a jako absolutní paradox své doby lze uchopit jedině na základě podrobné znalosti celé jeho životní dráhy, začínající na Urale stalinské éry.

S ohledem na rodinné prostředí a minulost měl Boris Jelcin od malička k dispozici všechny důvody nepustit si bolševickou moc k tělu blíže než bylo nevyhnutelně nutné. Ovšem už jen přechod od dítěte režimem tvrdě postižených rodičů (Borisův otec strávil několik let v gulagu za údajnou protisovětskou agitaci) přes vzorného žáka základní školy v Berezničích a stále vzorného, byť občas rebelujícího studenta polytechnického institutu do podoby komunistického technokrata dokazuje, jak podivný vývoj a unikátní vnitřní obsah v sobě mohl skrývat zdánlivě ukázkový exemplář druhu *homo sovieticus* v éře nastupující sovětské stagnace.

Čistě podle dobové logiky mohla být pozice šéfa sverdlovského obkomu pro Jelcina konečnou stanicí. Shodou okolností ale byla v Moskvě poloviny osmdesátých let po razantních politických regionálního ražení silná poptávka. Jelcina nechal ze svého lůžka otukávat už Jurij Andropov a do metropole ho s velkými očekáváními přivedl Michail Gorbačov. Už během prvních měsíců se ale ukázalo, že na postavu Jelcinova formátu není nové politické vedení připraveno a především se rychle zužují možnosti jak vzít klíčové jmenování zpět. Jelcin byl přesně tím člověkem, kterého iniciátoři perestrojky oficiálně sháněli, ale s jehož reálnou existencí ve skutečnosti nepočítali.

Autor pozvolna vykresluje Jelcina jako zarytého individualistu, improvizátora a eklektika bez smyslu pro směřování k dlouhodobým cílům. Těch si Jelcin opravdu vědom nebyl, nicméně vždy u svého snažení vnímal jistou střednědobou trajektorii a tato se sama o sobě stávala cílem nebo spíše jeho náhražkou. Těsně po vzniku samostatného státu například Jelcin uznával, že nadcházející drastické reformy budou pro obyvatelstvo nesmírně bolestné, ale co je důležitější, budou nezvratné. "Velký skok ven" ze sovětského dědictví měl podle prezidentových slov dokonat až jeho nástupce. Ze zpětného pohledu je tedy v Jelcinových úvahách patrný

jak vyhraněný pragmatismus, tak určitý nedotažený, rozostřený idealismus. Jelcin si byl mnohem jistější správností nastoupeného kurzu než tím, kam by měl tento kurz vlastně Rusko zavést.

Jestliže se Jelcin do obecného povědomí zapsal jen několika svými často spornými, rozhodně však spektakulárními výkony, Colton svou prací tyto mezníky nejen vyjasňuje, ale především ojedinělým způsobem sceluje a skládá do mimořádně kompaktního profilu. Kromě ohromného množství obligátních materiálů ze sovětských archivů či přísně kritického až skeptického zkoumání Jelcinových memoárů k tomu využívá v první řadě desítky rozhovorů se všemi relevantními aktéry včetně Jelcina samotného. Úroveň argumentace bez nejmenších pochyb posouvá zkoumání tématu o úroveň dále než jeho předchůdci (mezi jinými Leon Aron, Lilija Ševcovová nebo kolektiv autorů i do češtiny přeložené knihy Jelcinova epocha).

Za jediné výrazné zakolísání je možné pokládat způsob, jakým se autor vypořádal s kontroverzním obdobím samotného závěru Jelcinova prezidentství. Zatímco výraznější vliv takzvané Rodiny anebo Borise Berezovského (stejně jako alkoholu) na Jelcinovo rozhodování je v knize přesvědčivě vyvrácen, události roku 1999 a tedy přesné okolnosti předání moci Vladimiru Putinovi zůstávají pouze načrtnuté a ve srovnání s předchozím výkladem tak závěr práce působí poněkud útržkovitě. Colton zde k Jelcinovi přistupuje s určitou presumpcí nevinu a mimoděk tím přibližuje svůj jinak vyvážený portrét prvního ruského prezidenta blíže portrétu nedotknutelného hrdiny.

Jakub Andrlé

Dimitrov, Božidar. *Desette lži na makedonizma*. Sofija: Fondacija KOM, 2006. 87 s.

Božidar Dimitrov je známý bulharský historik a politik, současně i ředitel Národního historického muzea (zapletený do několika skandálů) s vlastním televizním pořadem, který o sobě říká, že nikdy neříkal, že není nacionalista.

V práci nazvané *Deset lží makedonismu* Dimitrov vyvrací názory makedonských historiků (pro něj „historiků“) s cílem čtenáři vysvětlit, že obyvatelé Makedonie jsou terorizováni a žijí v informační pustotě, makedonská historie neexistuje a neexistují ani Makedonci. O své knize *Deset lží makedonismu* autor v úvodu sám říká, že je nevýznamná, že zapadne, neboť za sto let (autor věří, že možná i dříve), žádní Makedonci (tím pádem ani makedonismus) existovat nebudou. Smrtelnou ránu makedonismu, teorii makedonské národní svébytnosti, podle Dimitrova zasadila demokracie, ve které neobstojí tato podle něj původně velkosrbská idea, které po roce 1944 uvěřilo mnoho lidí. Skon Makedonie očekává Dimitrov po jejím vstupu do Evropské unie, kdy politika lidských práv učiní přítrž teroru skopské vlády na obyvatelstvu Makedonie. Dimitrovovy argumenty nejsou samozřejmě ničím